Big Reset 11 กลยุทธ์ ขับเคลื่อนการทำงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
โดย นายรพีภัทร์ จันทรศรีวงศ์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวปาฐกถาพิเศษในงาน THAILAND AGRI FUTURE 2027 ภายใต้แนวคิด THE BIG RESET “เกษตรนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน” โดยนำเสนอแนวทางขับเคลื่อนเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร (AgriTech) ไปสู่การปฏิรูปภาคการเกษตรไทยอย่างเป็นรูปธรรมว่า ภาคเกษตรกำลังเผชิญความท้าทายสำคัญทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัย การแข่งขันในตลาดโลก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อรูปแบบการผลิตและการค้า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องเร่งปรับตัวเพื่อสร้างโอกาสใหม่และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรไทย มุ่งปรับเปลี่ยนภาคเกษตรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านเทคโนโลยี ต้นทุนการผลิต สภาพภูมิอากาศ การเข้าสู่ตลาด และความต้องการของผู้บริโภค เน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ควบคู่กับการปรับโครงสร้างการทำงาน การเชื่อมโยงข้อมูล และการสร้างโอกาสใหม่ให้แก่เกษตรกร โดยวางแนวทาง 11 กลยุทธ์หลัก เพื่อเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีทำงานทั้งระบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ไปจนถึงการปรับระบบราชการให้วัดผลจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับเกษตรกร โดยเฉพาะรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้นและภาระหนี้สินที่ลดลง รวมทั้งขับเคลื่อนการทำงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในช่วงปี 2570–2571 ดังนี้

1. เปลี่ยนผ่านจากเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรอัจฉริยะแม่นยำสูง (Smart Farming & Precision Agriculture) โดยการเปลี่ยนผ่านภาคเกษตรจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะ AI Big Data เกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) เทคโนโลยีชีวภาพ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการผลิต รวมถึงการจัดตั้งโรงเรียนเกษตร เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่และเกษตรแม่นยำ โดยตั้งเป้าถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรและภาคเอกชนแล้วมากกว่า 5,000 ราย มุ่งปรับระบบการผลิตด้วยเทคโนโลยี ลดการพึ่งพาแรงงานและพลังงานฟอสซิล ส่งเสริมพลังงานสะอาดและพลังงานชีวภาพ เพื่อลดต้นทุน เพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต

2. เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าทั่วไปสู่สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ปลอดภัย และมีคุณภาพ โดยปรับการผลิตจากที่เน้นปริมาณสินค้าเกษตรทั่วไป สู่สินค้าเกษตรปลอดภัยมูลค่าสูง (High-Value Safe Agricultural Products) โดยยึดหลักตลาดนำการผลิต ตลาดนำการวิจัย สินค้าเกษตรปลอดภัยสู่มูลค่าสูง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรไทย

3. เชื่อมโยง Big Data เกษตรทั้งประเทศ โดยผลักดันการบูรณาการฐานข้อมูลการเกษตร ผ่านศูนย์ข้อมูลเกษตรแห่งชาติ (National Agricultural Big Data : NABC) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) และเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานทั้งส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน (Single Data) ผ่านระบบ API ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์ ประมวลผล พร้อมนำ Big Data มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต การตลาด ราคา ความต้องการสินค้า และแนวโน้มการบริโภค เพื่อเป็นข้อมูล

ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ลดความเสี่ยงจากการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สร้างความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าเกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. ปฏิรูปการบริหารจัดการน้ำและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรทั้งระบบ รวมถึงการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยกรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนหรือเสริมภารกิจของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องยกระดับการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ และเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำทั้งขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ โดยกรมพัฒนาที่ดิน ต้องสนับสนุนหรือเสริมภารกิจของกรมชลประทานในการจัดหา การกระจาย และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและขนาดกลางนอกเขตชลประทานด้วย พร้อมนำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์ ประเมิน และพยากรณ์สถานการณ์น้ำในแต่ละลุ่มน้ำ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และกิจกรรมการผลิต ลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งเป็นข้อมูลให้เกษตรกรใช้ในการวางแผนการเพาะปลูกและใช้น้ำได้อย่างแม่นยำมากขึ้น

5. ยกระดับและส่งเสริมเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร สู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ต้องช่วยกันปรับเปลี่ยนบทบาทเกษตรกรจากผู้ผลิตสินค้าเกษตรไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรครบวงจร รวมถึงผลักดันโครงการ “รักบ้านเกิด” ที่มุ่งดึงคนรุ่นใหม่จากเมืองหลวงกลับไปพัฒนาพื้นที่เกษตรในภูมิลำเนา พร้อมเสริมทักษะด้านบัญชีครัวเรือน การบริหารธุรกิจ การตลาด และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อให้เกษตรกรสามารถบริหารต้นทุน วางแผนการผลิต และสร้างรายได้อย่างเป็นระบบ

6. ยกระดับอุตสาหกรรมเกษตรสู่ตลาดสินค้าเกษตรเพื่อสุขภาพและการมีอายุยืน (Agricultural Longevity) ตามกระแส Health Economy โดยต่อยอดความหลากหลายทางชีวภาพ พัฒนาการผลิตสมุนไพรไทย และเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมอาหารและสาธารณสุข ภายใต้แนวคิด “อาหารคือยา” (Food as Medicine) เน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฟังก์ชัน (Functional Food) อาหารจากพืช (Plant-based Food) และอาหารสำหรับผู้สูงอายุ รองรับโครงสร้างประชากรสูงวัย และความต้องการของตลาดเพื่อสุขภาพของโลก พร้อมผลักดันให้ไทยสู่ศูนย์กลางอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารมูลค่าสูง

7. ปฏิรูปงานวิจัยและพัฒนา โดยยึดหลักตลาดนำการวิจัย เร่งวิจัยพันธุศาสตร์พืชด้วยเทคโนโลยี GEd/DNA ผลักดันการปรับปรุงพันธุ์พืชด้วยเทคโนโลยีปรับแต่งยีน (Gene Editing: GEd) ซึ่งเป็นการปรับแต่งสารพันธุกรรม DNA ของพืชโดยไม่มีการนำ DNA แปลกปลอมจากภายนอก (Foreign DNA) เข้ามาใส่ เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาพันธุ์พืชให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการ เช่น ทนทานต่อสภาพแวดล้อม เพิ่มคุณภาพผลผลิต และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

8. เปลี่ยนผ่านสู่เกษตรสีเขียว เกษตรลดคาร์บอนต่ำ (Green & Low Carbon Agriculture) ส่งเสริมการทำเกษตรโดยลดการใช้พลังงานฟอสซิล ส่งเสริมพลังงานสะอาด รวมถึงการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเปิดโอกาสให้เกษตรกรสร้างรายได้เสริมจากคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) ควบคู่กับการนำระบบดิจิทัลมาใช้ตรวจสอบย้อนกลับ (Digital Traceability) ตั้งแต่ระดับฟาร์ม/แปลงเพาะปลูก เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและรองรับข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมของตลาดโลก ในด้านมาตรฐานการรับรอง ให้อ้างอิงแนวทางขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือ TGO โดยกรมวิชาการเกษตร ได้รับการรับรองให้เป็นหน่วยตรวจสอบและรับรอง (VVB) สำหรับประเมินการจัดเก็บคาร์บอนในพืช มีผู้ประเมินกว่า 40 คน และสามารถให้บริการแก่ภาครัฐและเอกชนในอัตราค่าบริการต่ำกว่าหน่วยงานเอกชนและต่างประเทศประมาณร้อยละ 50

9. สร้างระบบตลาดสมัยใหม่ เชื่อมโยงการซื้อขายและระบบโลจิสติกส์ ด้วยการพัฒนาระบบซื้อ - ขายสินค้าเกษตรดิจิทัล ควบคู่กับการสนับสนุนการใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านการตลาดทั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า ห้องเย็น และระบบโลจิสติกส์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเชื่อมโยงตั้งแต่แปลงเกษตรกร โรงคัดบรรจุ โรงงานแปรรูปและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ไปจนถึงตลาดส่งออก ลดขั้นตอนและต้นทุนระหว่างทาง เพื่อเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงตลาดได้โดยตรง พร้อมเสนอให้ปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อสค.) และองค์การสะพานปลา (อสป.) ให้เกิดการปรับตัวและทำงานตอบโจทย์ระบบตลาดสมัยใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

10. ปฏิรูประบบราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากเดิมที่ใช้ระบบการประเมินผลที่เน้นนับจำนวนโครงการและกิจกรรม มาเป็นการวัดผลลัพธ์ (Outcome) ผ่านระบบ OKR (Objectives and Key Results) และ KPI ที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมายที่สะท้อนถึงประโยชน์ของเกษตรกรโดยตรง เช่น รายได้สุทธิต้องเพิ่มขึ้นในแต่ละปี และสัดส่วนหนี้สินเกษตรกรต้องลดลง พร้อมกำหนดเป้าความแม่นยำของตัวชี้วัดไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เพื่อให้การติดตามประเมินผลในช่วงปี 2570 – 2571 สามารถสะท้อนผลสำเร็จของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน ให้ทุกหน่วยงานจัดทำชุดข้อมูลมาตรฐานเดียวกัน (Data Set) ระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการรายงานและประมวลผลข้อมูลทางวิทยาศาสตร์

11. น้อมนำพระราชปณิธาน “สืบสาน รักษา และต่อยอด” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ มาเป็นหลักในการวางรากฐานและพัฒนาภาคการเกษตรให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

****